

COCK GRANDIA

Verborgene schatten in de gelijkenissen

**11 GELIJKENISSEN BELICHT VANUIT
JOODS-HISTORISCHE CONTEXT**

BIJBELSTUDIE

De bijbelteksten in dit boek zijn overgenomen uit de Herziene Statenvertaling (HSV).

Verborgten schatten in de gelijkenissen

Copyright © 2024 Nederlandse uitgave: Uitgeverij Gideon

Auteur: Cock Grandia

Redactie: Uitgeverij Gideon

Omslagontwerp en typografie: Jonathan Reining, Jore ontwerp

Jaar van uitgave: september 2024

Uitgave: Uitgeverij Gideon, Hoornaar, Nederland

www.gideonboeken.nl

ISBN: 978-90-5999-269-6

NUR: 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een databank of doorgegeven in welke vorm of op welke wijze dan ook, behalve voor korte citaten in recensies of artikelen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*'Ik zal Mijn mond
opendoen met gelijkenissen;
Ik zal over dingen spreken
die verborgen waren vanaf
de grondlegging van
de wereld'¹.*

¹ Mattheüs 13:35b

INHOUDSOPGAVE

Aanbeveling 9

Voorwoord 11

BIJBELSTUDIES:

1 Waarom spreken in gelijkenissen? 13

Inleiding

Mattheüs 13:10-17

2 En de regen stroomde neer... 18

De wijze en de dwaze bouwer

Mattheüs 7: 24-27

3 Schijn bedriegt 27

Het onkruid tussen de tarwe

Mattheüs 13:24-30 en 36-43

4 Kom, want alles is gereed! 37

De koninklijke bruiloft

Mattheüs 22:1-14

5 Dwaas en wijs... 51

De wijze en de dwaze meisjes

Mattheüs 25:1-13

6 Niet mijn, maar Gods talenten 60

De talenten

Mattheüs 25:14-30

7 Met innerlijke ontferming bewogen 72

De barmhartige Samaritaan

Lukas 10:25-37

8 De omgekeerde wereld 87

De heer die zijn slaven dient

Lukas 12:35-37

9 Een vader had twee zonen 97

De verloren zoon

Lukas 15:11-32

10 Er was een zeker rijk mens... 114

De onrechtvaardige rentmeester

Lukas 16:1-13

11 Feesten en bedelen 124

De rijke man en de bedelaar Lazarus

Lukas 16:19-31

12 Volhouden! 134

De onrechtvaardige rechter

Lukas 18:1-8

Over Cock Grandia 147

Literatuurlijst 149

VOORWOORD

De gelijkenissen van Jezus, wie kent ze niet? Onze kinderbijbels staan er vol mee. Er worden prachtige beelden in geschetst en de verhalen zijn eenvoudig om te vertellen. Het zijn verhalen die aanspreken, toen al, en nu nog steeds.

De gelijkenissen van Jezus zijn fascinerend, van ongekende diepte. Als je er eenmaal aan bent begonnen, raak je er niet over uitgedacht. Steeds weer word je verrast. Wat een rijkdom!

Wat ze extra boeiend maakt, is om niet primair te denken vanuit onze cultuur en vanuit ons moderne bestaan, maar om ze biddend en zoekend te beluisteren, met de eerste Joodse luisteraars voor ogen. Wat hebben *zij* gehoord, vanuit *hun* kennis van de Schriften en *hun* toekomstverwachting?

Hoe je dit boek kunt gebruiken

Dit boek is geschikt voor zowel persoonlijke bijbelstudie als voor bijbelstudiekringen. Elk hoofdstuk wordt afgesloten met een aantal vragen die daarbij kunnen helpen. Het advies is om je studie van de gelijkenissen te beginnen met hoofdstuk 1: 'Waarom spreken in gelijkenissen?' Zie dat hoofdstuk als een inleiding. De hoofdstukken daarna kunnen los van elkaar gelezen worden, in willekeurige volgorde. Ik wil je aanraden om niet alleen het bijbelgedeelte van de betreffende gelijkenis te lezen, maar ook de teksten daaromheen die in

het hoofdstuk genoemd worden. Zoek naar verbanden met het Oude Testament, de geschriften die voor Jezus en Zijn tijdgenoten de basis vormden voor hun geloofsleven. Het zal je verrassende resultaten opleveren!

Waardering

Over de gelijkenissen is veel geschreven. Van alle kanten wordt een breed scala aan gedachten aangereikt. Maar ondanks het brede aanbod, was en bleef het ook voor mij vaak een zoeken naar de diepere betekenis en de juiste historische context. Ik ben dan ook blij dat dominee Pleus de Jager intensief meelas en vanuit zijn kennis van de grondtalen van de Bijbel en het Joodse denken mij meerdere denkrichtingen heeft aangereikt. Dank voor de mooie gesprekken en je hartelijke aanbeveling, Pleus!

Gerhard Rijksen, directeur van uitgeverij Gideon: bedankt voor de waardevolle begeleiding bij dit boek!

Ook ben ik blij met mijn meelezers: Mieke van 't Wout, Marianne Grandia en dochter Jentine Bogerd. Bedankt voor jullie waardevolle bijdrage en mooie feedback! Ook dank ik mijn lieve vrouw Annie, die tijdens mijn zoektochten steeds met me meedacht en veel wijze adviezen gaf!

Cock Grandia
najaar 2024

HOOFDSTUK 1

Waarom spreken in gelijkenissen?

MATTHEÛS 13:10-17

¹⁰En de discipelen kwamen naar Hem toe en zeiden tegen Hem: Waarom spreekt U tot hen door gelijkenissen? ¹¹Hij antwoordde en zei tegen hen: Omdat het u gegeven is de geheimenissen van het Koninkrijk der hemelen te kennen, maar aan hen is het niet gegeven. ¹²Want wie heeft, aan hem zal gegeven worden, en hij zal overvloedig hebben; maar wie niet heeft, van hem zal afgenomen worden zelfs wat hij heeft. ¹³Daarom spreek Ik tot hen door gelijkenissen, omdat zij niet zien, ook al zien zij, en niet horen, ook al horen zij, en ook niet begrijpen. ¹⁴En in hen wordt de profetie van Jesaja vervuld die zegt: Met het gehoor zult u horen, maar beslist niet begrijpen; en ziende zult u zien, maar beslist niet opmerken. ¹⁵Want het hart van dit volk is vet geworden, en zij hebben met de oren slecht gehoord, en hun ogen hebben zij dichtgedaan, opdat zij niet op enig moment met de ogen zouden zien en met de oren horen en met het hart begrijpen, en zij zich zouden bekeren en Ik hen zou genezen. ¹⁶Maar uw ogen zijn zalig omdat zij zien, en uw oren omdat zij horen. ¹⁷Want voorwaar, Ik zeg u dat veel profeten en rechtvaardigen verlangd hebben te zien wat u ziet, en zij hebben *het* niet gezien; en te horen wat u hoort, en zij hebben *het* niet gehoord.

Tip: lees ook: Markus 4:10-12 en 23-25, en Jesaja 6:9-10

HOOFDSTUK 2

En de regen stroomde neer...

MATTHEÛS 7:24-27

²⁴Daarom, ieder die deze woorden van Mij hoort en ze doet, die zal Ik vergelijken met een verstandig man, die zijn huis op de rots gebouwd heeft; ²⁵en de slagregen viel neer en de waterstromen kwamen en de winden waaiden en stortten zich op dat huis, maar het stortte niet in, want het was op de rots gefundeerd. ²⁶En ieder die deze woorden van Mij hoort en ze niet doet, zal met een dwaze man vergeleken worden, die zijn huis op zand gebouwd heeft; ²⁷en de slagregen viel neer en de waterstromen kwamen en de winden waaiden en sloegen tegen dat huis, en het stortte in en zijn val was groot.

Tip: lees eerst de 'Bergrede', Mattheüs 5 tot en met 7.

BIJBELSTUDIE

De gelijkenis van de twee bouwers is je vast wel bekend. Het bekende lied 'Een wijs man bouwde zijn huis op de rots' wordt door veel kinderen gezongen.

Het is een gelijkenis die tot de verbeelding spreekt, vol sterke metaforen:

- rots en zand,
- wijs en dwaas,
- staande blijven en onderuit gaan.

Hoewel deze gelijkenis bekend is, roept ze toch ook veel vragen op, zoals:

Wat vertegenwoordigt het zand?

Wat betekent het graven waar Lukas over spreekt?⁵

Wie of wat is de rots?

We hebben allemaal onze eigen gedachten hierover.

Wat voor de een voelt als zand, vormt voor de ander een stevige basis. Daarbij is het voor het bouwen van een huis in ons land juist gunstig om op zand te bouwen in plaats van op veengrond, dan hoeft het huis niet onderheid te worden. Voor de een kun je niet diep genoeg graven, terwijl een ander aan sommige dingen nauwelijks aandacht besteedt.

Op zichzelf is deze gelijkenis niet moeilijk te volgen.

De beelden spreken voor zich:

- striemende regens,
- harde stormen,
- beukende watergolven.

Het ene huis doorstaat het natuurgeweld, terwijl het andere huis eronder bezwijkt.

Om de betekenis te achterhalen, moet je op onderzoek uit door terug te lezen en de context er bij te betrekken.

‘Daarom, ieder die deze woorden van Mij hoort én ze doet...’

Zo begint Jezus deze gelijkenis.

‘Deze woorden...’

⁵ Lukas 6:48

Het zijn de woorden die Jezus zojuist heeft gesproken.
Het is het verhaal dat bekend staat als de Bergrede⁶,
omdat Jezus deze woorden uitsprak op een berg.⁷

De Bergrede wordt vaak gezien als nieuw onderwijs,
als tegenhanger van de wetten die God aan Israël in de
woestijn had gegeven.

Maar dat is een misvatting.

Had Jezus Zelf niet gezegd dat Hij niet was gekomen
om de Wet en de Profeten af te schaffen,
maar juist om ze te vervullen⁸?

Jezus schoof de wet niet opzij,
maar daalde af naar het hart van de Thora
om zo Gods diepste bedoelingen te verkondigen!

Zo sprak Hij over

- zout en licht⁹,
- de brede en de smalle weg¹⁰,
- het omzien naar onze naasten¹¹,
- bezorgdheid¹²,
- eerlijkheid, bidden en getuigen.¹³

In de Bergrede heeft Jezus de regels van Gods Koninkrijk
nader toegelicht en uitgewerkt.

In dit alles sprak Hij met goddelijke macht,
anders dan de schriftgeleerden en de farizeeën.¹⁴

6 Mattheüs 5 tot en met 7

7 Mattheüs 5:1

8 Mattheüs 5:17

9 Jesaja 42:6

10 Psalm 1

11 Leviticus 19:9-10

12 Psalm 23:1

13 Exodus 23:1,

14 Mattheüs 7:28-29

‘Die deze woorden hoort en doet’,
heeft dus betrekking op de woorden van de Bergrede,
en daarmee ten diepste op de woorden van de hele Thora,
al Gods wetten in de woestijn gegeven.
Zoek de verwijsteksten naar het Oude Testament er maar
bij op!

De Bergrede is eigenlijk een herhaling
van toen in de woestijn,
de plek waar net als nu
de oproep klonk om niet alleen te horen,
maar ook naar de door God gegeven leefregels te leven!
Het antwoord van het volk Israël was toen overweldigend.
Allen riepen als uit één mond:

‘Al de woorden die de HEERE gesproken heeft,
zullen wij doen!’¹⁵

En als zij daarnaar zouden leven?
Dan zou de HEERE hen met Zijn zegeningen omringen.
Maar zo niet?
Dan zouden Gods straffen hen treffen.
Ze zouden huizen bouwen,
maar er niet in wonen.¹⁶

Opnieuw hebben de woorden van de Thora geklonken.
Dit keer niet via de mond van Mozes,
maar uit de mond van de Vervuller van de Wet!¹⁷

¹⁵ Exodus 24:3b

¹⁶ Deuteronomium 28:30.

¹⁷ Mattheüs 5:17

Opnieuw komt Gods geweldige appèl naar voren:
Je moet niet alleen horen, maar ook doen!

De hoorders van deze gelijkenis kennen hun geschiedenis.
Ze weten van de woestijnreis waarbij God Zijn wetten gaf.
Ze weten ook dat God
belofte en dreiging, zegen en vloek,
verbond aan het al dan niet naleven ervan.
Ze weten van hun ongehoorzaamheid
en de gevolgen ervan.
Horen, maar niet doen,
heeft grote gevolgen!

De eerstgenoemde bouwer wordt wijs genoemd,
omdat hij zijn huis bouwt op de rots.
Dat blijkt een goede keuze te zijn,
want als de slagregen valt,
de waterstromen komen
en de stormen opsteken,
stort het huis niet in.
Rots en huis zijn één,
waardoor al het geweld wordt weerstaan.

Bouwen op een rots...
Ook dit is voor de hoorders herkenbare beeldtaal.
Ze kennen de psalmen
waarin God als de Rots wordt bezongen,
als Burcht en Bevrijder,
de Rots tot Wie ze hun toevlucht mogen nemen,
als een veilige Vesting in de nood.¹⁸

¹⁸ Psalm 18:3

Bouwen op dé Rots.
Dat is niet alleen de woorden van Jezus horen
maar ze ook doen!
Alleen in Hem heb je vaste grond onder je voeten.

De tweede bouwer wordt dwaas genoemd,
omdat hij zijn huis bouwt op het zand.
Dat blijkt een slechte keuze,
want als de slagregen valt,
de waterstromen komen
en de stormen opsteken,
stort het huis in.
Met donderend geraas!
Niets blijft ervan over.

Bouwen op het zand
Dat is wél de woorden van Jezus horen,
maar ze toch niet doen.
Buiten Hem heb je drijfzand onder je voeten.

Jezus spreekt tot wijzen en dwazen.
Iedereen die bij Hem kwam en iedereen die nu leest,
hoort Zijn betoog.
Daarin zit geen verschil.
Het verschil zit in het 'doen' en in het 'niet doen'.
Het is leven volgens de regels van het Koninkrijk der
hemelen, óf leven volgens je eigen regels...

Jezus spreekt over stormen en slagregens.
Sommigen zien dit als metaforen voor de stormen in
ons leven.

Twijfel, teleurstellingen, moedeloosheid, aanvechtingen,
eenzaamheid, ziekte, werkloosheid, noem maar op.
Deze uitleg is zeker waardevol.
Weten dat Jezus er altijd bij is,
zelfs op de donkerste momenten van je leven.

Maar vanuit de context lijkt het hier om iets anders te gaan,
en is het goed om 'achteruit' te lezen.
Er is namelijk nog een verhaal.
Een verhaal dat over stortregens en water gaat.
Het is de geschiedenis van de zondvloed,
die Petrus later gebruikt als beeld van het oordeel,
toen God de wereld in water deed ondergaan.¹⁹
Toen de mensen ook wél hoorden,
maar er niet naar leefden...
De watervloed verwijst hier naar de crisis van de eindtijd,
en het uiteindelijke eindoordeel dat over de hele wereld
voltrokken zal worden.

In het Evangelie van Lukas wordt ook nog vermeld dat de
wijze bouwer eerst begon met graven en verdiepen.²⁰
Er wordt niet vermeld hoe diep hij groef, wel dat hij er
werk van maakte om een stevige fundering te leggen.
In het geloofsleven is het niet anders.
De Heere vraagt ons om er werk van te maken!
Zijn Woord te onderzoeken,
te overdenken
en ernaar te leven!
Zalig is hij,

19 2 Petrus 2:5

20 Lukas 6:48

die niet alleen hoort,
maar ook doet!

ACHTERGROND

Horen en doen

In elke gelijkenis zit een verrassingselement. Iets wat de hoorders van toen totaal niet verwachtten. Ook in deze gelijkenis kom je in de opdracht van 'horen en doen' zo'n verrassingselement tegen.

Horen en doen klinkt voor de meesten van ons als een logisch geheel. Want waarom zou je horen als je er toch niets mee doet, en hoe zou je een opdracht kunnen doen zonder dat je er eerst iets over gehoord zou hebben? Voor de schriftgeleerden in die tijd was dat minder vanzelfsprekend. Er was zelfs een ware discussie over wat nu het belangrijkste was: het bestuderen van de Thora of het naleven daarvan door goede werken? In veel Joodse geschriften komt deze vraag naar voren. Ongetwijfeld was Jezus van deze discussie op de hoogte en heeft Hij met deze gelijkenis, tegen hun zin in, daaraan een einde willen maken.

Bouwwijze

In de tijd dat Jezus deze gelijkenis uitsprak werden huizen vaak eenvoudig gebouwd door het stapelen van stenen en vervolgens met leem afgewerkt. Zeker gezien deze eenvoudige bouw, moest de ondergrond stevig en solide zijn om stormen en heftige watervloeden te kunnen weerstaan. In Israël is er vaak steenachtige grond. Om een vlakke ondergrond te creëren voor de te bouwen woning, moest er meestal het nodige worden weggehakt. Op deze vlakke ondergrond

werden vervolgens de hoekstenen geplaatst, waarop weer bogen werden geplaatst ter ondersteuning van het huis dat daarop gebouwd moest worden.

Vragen voor persoonlijke verwerking of het kringgesprek

1. In de gelijkenis wordt gesproken over het bouwen op zandgrond. Op welke ‘zandgronden’ kunnen wij onze huizen bouwen? Wat betekent dit voor jou in de praktijk?
2. We moeten horen en doen. Wat vind jij lastig aan deze opdracht? Bespreek met elkaar hoe je deze opdracht van de Heere Jezus kunt uitvoeren. En op welke gebieden van je leven dit van toepassing kan zijn.
3. De Bergrede kun je lezen als een nadere uitwerking van Gods wetten. Zoek de hierboven genoemde verwijsteksten in het Oude Testament op en leg de woorden van Jezus daar eens naast. Ben je het eens met het gezegde dat het Nieuwe Testament (in dit geval de woorden van Jezus) het Oude Testament verklaart?
4. Is deze gelijkenis voor jou in betekenis veranderd door de context op te zoeken en terug te lezen in het Oude Testament? Waarom wel of waarom niet?
5. Lukas vermeldt dat er ook gegraven moet worden voordat je rotsbodem vindt. Wat stel je je voor bij dat graven? Welke inspanningen moeten er verricht worden en hoe?